

איור: עירן מנדל

למה מרגישים טעם רק כשבולעים?

מדוע כשאני שותה מיץ ושם אותו על הלשון איני מרגיש את טעמו – אלא רק כשאני בולע אותו? הרי חיישני הטעם נמצאים בלשון.

מאשר לאותו יין עצמו כשהוא מוגש מבקבוק זול, וזה לא כי הם עושים פוזה או משקרים לעצמם. זה כי גם לצבע וגם לתג המחיר יש השפעה אמיתית ומשמעוֹר תית על הטעם. אז אם אתה מצפה לחוש את הטעם אחרי הבליעה, זה כנראה מה שיקרה.

האפשרות האחרונה היא שמה שהו "מסתיר" לך את הטעם. אולי ריח, אולי טמֵ פרטורה, אולי טעם אחר. ועד שהמשהו הזה לא נרגע אתה לא מצליח לחוש בטעם המצופה. אני ממליץ לך להתייחד עם בקבוק מיץ ולבחון את העניין הזה לעומק. מה יש לך להפסיד?

למה אנשים כהי עור עושים רק קעקועים שחורים, ולא קעקועים לבנים?

רם היקה
כמו הרבה רעיונות גרועים, גם זה נשמע טוב בתיאוריה. קעקוע בהיר על עור כהה – יותר קלאסי מזה? אלא שהקעקוע לא נמצא על העור, אלא בתוכו. לכן הוא לא יורד במקלחת. למעשה, הדיו נמצא בריוק מתחת לשכבה שנתנת לעור את צבעו הכהה. וכי שהעור כהה, השכבה הזאת מספיק אטומה כדי להסתיר דיו בהירה, ורק צבעים כהים ניכרים בעדה. עול האדם השחור.

שאלות לבלדד השוחי: askbidad@calcalist.co.il

לאה יקה
לא כל חיישני הטעם נמצאים בלשון. אמנם רוב פקעיות הטעם מסתרות בגבי שושיות המנקדות אותה (הקריות, בשפה המדֵ עית, "פטמות הלשון"), אך חלקן מפוררות בחך ובגרון, ואפילו בחלק העליון של הוושט. פקעיות באזורים שונים רגישות במידה שונה לטעמים שונים (למרות שהמפה הקלאסית של הטֵ עמים בלשון, זו שמזדהלת מדי פעם לספרי לימוד, היא הבל הבלים), אז יכול להיות שהמיץ שאתה שותה מדליק לך דווקא משהו בגרון.

אפשרות סבירה יותר היא שבכלל לא מדובר בפקעיות, האחריות בעיקר לטֵ עמים הראשיים שמקבילים לחמשת סוגי החיישנים שהספקנו לגלות: מתוק, מר, מלוח, חמוץ ואומאמי (הטעם הנפלא המאֵ פייז מוזנות עשירים במונוסודיום גלוטֵ מט), אלא באף. כשאתה בולע את המיץ, אדים ממלאים את חלל האף שלך מבפנים. והטעם שאנו חשים משתנה, באופן מדיד וברור, בהשפעת הריח המלווה אותו. ללא ההשפעה הריחנית הזו, קשה להבדיל בין מיץ תפוחים למים ממותקים.

למעשה, חוש הטעם מושפע מכל החוֵ שים. וגם מהציפיות. כמה ניסויים שנערכו בעשור האחרון הראו שטועמי יין מקצוֵ עיים אינם מבדילים בין יין ארום ליינ לבן בתוספת צבע מאכל, והם מעניקים ציון גבוה יותר ליינ שמגיע עם תווית יוקרתית

אפשרות סבירה יותר היא שבכלל לא מדובר בפקעיות, האחריות בעיקר לטֵ עמים הראשיים שמקבילים לחמשת סוגי החיישנים שהספקנו לגלות: מתוק, מר, מלוח, חמוץ ואומאמי (הטעם הנפלא המאֵ פייז מוזנות עשירים במונוסודיום גלוטֵ מט), אלא באף. כשאתה בולע את המיץ, אדים ממלאים את חלל האף שלך מבפנים. והטעם שאנו חשים משתנה, באופן מדיד וברור, בהשפעת הריח המלווה אותו. ללא ההשפעה הריחנית הזו, קשה להבדיל בין מיץ תפוחים למים ממותקים.

דן אריאלי

מומחה להחלטות חשובות

מה הבעיה לחכות לחניה?

פרופסור יקר, כשאני מחפש חניה יוצא לי לפעמים לחנות ממש רחוק מהיעד שלי, ולעתים קרובות אני מעדיף פשוט לעמוד ולחכות עד שמישהו ייצא מחניה שקרובה ליעד שלי. גיליתי שזה עובד ואפילו חוסך זמן, אבל כשיש איתי חברים באוטו הם משתגעים מזה. למה?

דני

דני היקר,

לתופעה הזאת קוראים סלידה מהמתנה. לפני כמה שנים נפוץ סיפור על נמל תעופה שמצא דרך לייצל את חזרת הנוסעים: במקום אולם אחד לאיסוף כבודה מוקמו בנמל התעופה כמה מסועי מזוודות, שכל אחד מהם היה קרוב לשער אחד של יציאת נוסעים. לפני השינוי הנוסעים היו יורדים מהמטוס, הולכים קצת יותר מעשר דקות, ואז מגיעים למסוע ומחכים שם עוד כדקה. לפֵ עמים המרחק מהשער לאולם האיסוף הכבודה היה ארוך כל כך, שכאשר הנוסעים הגיעו המזוודות כבר חיכו להם. בשיטה החדשה הם הלכו רק שלוש דקות, ואז חיכו למזוודות עוד בערך חמש דקות. בסך הכל מחצית מהזמן.

ואנשים שנאו את זה. הארכת ההמתנה בלא מעש היתה כל כך לא נעימה שרבים התלוננו, ובסופו של דבר המצב חזר לקדמותו. אני חושב שהסופר ארתור קונן דויל סיכם את התופעה הזאת יפה כשכתב: "אני לא זוכר שאי פעם התעייפתי מעבודה, אבל בטלה מתישה אותי לחלוטין".

חתונה היא הימור?

מישהו אמר לי פעם שלהתחתן זה כמו להתערב על מחצית מהרכוש שלך שתאהב מישהו תמיד. אתה מסכים?

שי היקה

יש בחיים כמה דברים שאפשר לתאר אותם כהתערבות או הימור, אף על פי שלאנשים המֵ עורבים לא כדאי לחשוב עליהם כך. נישואים הם דבר כזה. זה יכול להיות מעניין לבחון נישואים של אנשים אחרים במונחים האלה, אבל לא כדאי להתפתות לחשוב על מערכות היחסים שלך כך. ובטח לא לומר על זה מילה לבן הזוג.

פרופ' אריאלי הוא חוקר כלכלה התנהגותית ומחבר רבי־המכר "לא רציונלי אבל לא נורא" ו"האמת על באמת". שאלות לדן אריאלי: askdan@calcalist.co.il

האם התאכזבנו מוקדם מדי?

ולמה הרשת תמשיך לתדלק מהפכות חברתיות

מצוות אנשים מלומדה היא שהאביב הערבי הפך לחורף של אייציבות במזרח התיכון. מקובל לחשוב שהמחאה החברתית של קיץ 2011 התפוגגה כבר באותו סתיו. ארבע העונות של התארגנות חברתית דרך האינטרנט חלפו, אומרים הפסיכיים, ושכנו לנקודת ההתחלה. השינוי במאזן הכוחות בין היחידים המפוזרים למוסדות המאורגנים היה אשליה, וטבען של אשליות להתנפץ. ואילו אני, אופטימי ללא תקנה שכמוני, דווקא ממשיך לראות בכל פינה את המשך השינוי החיובי.

הפעם הפינה היא "High Tech, Low Life", סרט על בלוגרים סינים שזוכים להטרדה מהשלטונות, ושדווקא הוא משרד מסר מעורר במיוחד לעתיד של כולנו. סין עוברת פיתוח כלכלי חסר תקדים שמלווה בצמצום הפערים הדיגיטליים בין המרכז והפריפריה. כבר עתה גולשים ברשת יותר סינים מאשר בני כל לאום אחר, כמעט 600 מיליון לפי הערכת הבנק העולמי. אלא שה-

סיפורם של הבלוגרים הסיניים "זולא" ו"טייגר טמפל" מראה שגם תחת צנזורה ופיקוח הטכנולוגיה נותנת פתחון פה ועוצמה למי שמוכן להעז לומר את האמת

המגבלות שמציב המשטר. הסרט מראה איך הטכנולוגיה נותנת פתחון פה ועוצמה למי שמוכן להעז לומר את האמת.

זולא, ששמו המלא הוא ז'ו שונגואנג, היה ירקן שהחל לפרסם באינטרנט סיפורים על אחורי הקלעים של ההתפתחות המהירה בעירו. כעת, בגיל 27, הוא אחד ממקורות המידע הנרחבים ביותר למחירים הרבים והשונים שהאזרח הפשוט משלם על הקיד-מה, והוא ממשיך לחפש את האמת, כמו גם בת זוג להקים איתה משפחה. שמו האמיתי של טייגר טמפל הוא ז'אנג שיהא, בן 57. הוא איש עסקים ואינטלקטואל שניהל חנות ספרים, והחל לתעד את החיים בכפרים בסין. הוא רוכב אלפי קילומטרים על אופניו ואוסף סיפורים על זיהום אוויר, שחיתויות של פקידים מקומיים, עוני, מאבקים על קרקע עות ועוד. גם הוא מצליח להפיץ את סיפוריו בחורף המפוקח של האינטרנט הסיני.

זולא, מתברר בסרט, היגר לטייוואן בעקבות איומי המשטר, וגם טייגר טמפל זוכה להצקות והטרדות.

אבל התחושה שאני קיבלתי מהצפייה בסרט הוא שסופה של האמת לצאת לאור. טכנולוגיות אינן טובות או רעות, והן יכולות לשרת היטב ממשלות ואת סוכנויות הביון שלהן. אבל בינתיים הן מעצימות אזרחים, יותר מאי פעם בעבר. העריצות והרודנות לא ייעלמו. אבל הן גם לא ייעלמו עוד מהעין. הכיוון חיובי.

פרופ' רפאלי הוא ראש המרכז לחקר האינטרנט באוניברסיטת חיפה sheizaf.rafaeli.net

משטר הסיני מעוניין לא רק בפיתוח אלא גם ב"יציבות חברתית", ולשם כך הוא הקים מערכת פיקוח עצומה לצנזורה על השיח הפור ליטי המקוון במדינה. עשרות בלוגרים סיניים נעצרו עד כה בגין התבטאויות בנושאים אסורים, ובאתר GreatFire.org גם מתפרסם דיווח יומי על אילו אתרים מובילים נחסמים בסין בגלל תוכנם, והיכן אפשר לעקוף את החסימות מתוך סין. בעת כתיבת שורות אלה היו בסין חסימות על פייסבוק וטוויטר, ויקיפדיה ואחרים. גם "הניו יורק טיימס" נעלם ושב לסירוגין בדפרפנים הסיניים.

אבל יש חלק מלא בכוס. כ-60 אתרים מובילים חסומים בסין, אבל מאות אחרים נגישים בה. עשרות בלוגים צונזרו, אבל רבבות אחרים ממשיכים לפעול. הממשלה הסינית לא עוצרת את הפרץ. לא בטוח שתוכל.

סרטו של היוצר התיעודי הסיני-אמריקאי סטיבן מאינג מספר על שני בלוגרים, עיתונאים-אזרחים. אחד מהם מכונה ברשת "זולא", על שם אמיל זולא, העיתונאי הצרפתי שהיה בין חושפי פרשת דרייפוס, והשני מתכנה "טייגר טמפל", על שם מקדש תאילנדי שבו מאלפים נמרי בר. המושגים במחשבים ניידים, טלפונים סלולריים ומצלמות דיגיטליות, השניים פועלים כארגוני חדשות מועריים. הם מפרסמים לקהלי קוראים עצומים ידיעות על המתרחש בסין, ומשמשים מקור אלטרנטיבי לערוצי המידע של השלטון. מקור שנגיש לעוד ועוד סינים שלמדו לעקוף באמצעים טכנולוגיים את

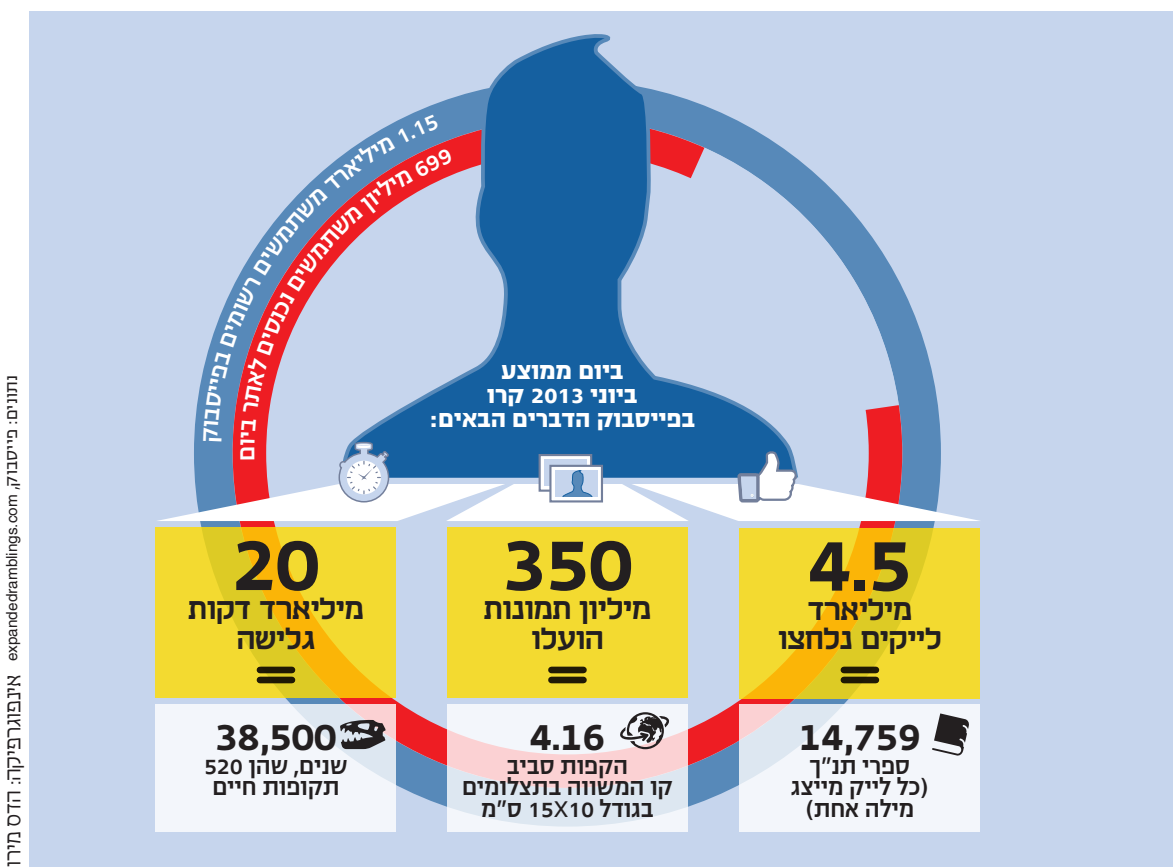
תורת המספרים

הסטטיסטיקה של החיים

מה אנשים עושים בפייסבוק?

פייסבוק, חברה ציבורית שנסחרת בנאסד"ק, פרסמה באחרונה את נתוני הרבעון השני של 2013, שכללו עלייה של יותר מ-20% במספר המשתמשים הרשומים והפעילים לאורך השנה שחלפה. עוד מספרים שעלו בדיווחים אמנם לא חשפו למה, לעזאזל, אנחנו נמצאים באתר הזה כל כך הרבה, אבל סיפרו קצת מה אנחנו עושים בו.

ליאה לוי

נתונים: מייסבוק, expandedramblings.com. אתר: פייסבוק. הדס מירון